Oikeustapauskokoelma

UNIONIN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (toinen jaosto)

13 päivänä joulukuuta 2012*

Kilpailu — SEUT 101 artiklan 1 kohta — Kartelli tai muu yhteistoimintajärjestely — Kilpailunrajoituksen tuntuvuus — Asetus (EY) N:o 1/2003 — 3 artiklan 2 kohta — Kansallinen kilpailuviranomainen — Menettelytapa, joka on omiaan vaikuttamaan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan — Toimenpiteisiin ryhtyminen ja seuraamus — De minimis -tiedonannossa määritettyjen markkinaosuusrajojen alitus — Tarkoitukseen perustuvat kilpailunrajoitukset

Asiassa C-226/11,

jossa on kyse SEUT 267 artiklaan perustuvasta ennakkoratkaisupyynnöstä, jonka Cour de cassation (Ranska) on esittänyt 10.5.2011 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut unionin tuomioistuimeen 16.5.2011, saadakseen ennakkoratkaisun asiassa

Expedia Inc.

vastaan

Autorité de la concurrence ym.,

UNIONIN TUOMIOISTUIN (toinen jaosto),

toimien kokoonpanossa: tuomarit A. Rosas, joka hoitaa toisen jaoston puheenjohtajan tehtäviä, U. Lõhmus (esittelevä tuomari), A. Ó Caoimh, A. Arabadjiev ja C. G. Fernlund,

julkisasiamies: J. Kokott,

kirjaaja: hallintovirkamies R. Şereş,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä ja 27.6.2012 pidetyssä istunnossa esitetyn,

ottaen huomioon huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

— Expedia Inc., edustajinaan avocat F. Molinié ja avocat F. Ninane,

— Autorité de la concurrence, asiamiehinään F. Zivy ja L. Gauthier-Lescop, avustajanaan avocate É. Baraduc,

— Ranskan hallitus, asiamiehinään G. de Bergues ja J. Gstalter,

— Irlanti, asiamiehenään D. O'Hagan,

— Italian hallitus, asiamiehenään G. Palmieri, avustajanaan avvocato dello Stato P. Gentili,

* Oikeudenkäyntikieli: ranska.

— Puolan hallitus, asiamiehenään M. Szpunar,

— Euroopan komissio, asiamiehinään N. von Lingen ja B. Mongin,

— EFTAn valvontaviranomainen, asiamiehinään X. Lewis, M. Schneider ja M. Moustakali,

kuultuaan julkisasiamiehen 6.9.2012 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Ennakkoratkaisupyyntö koskee SEUT 101 artiklan 1 kohdan ja [EY] 81 ja [EY] 82 artiklassa vahvistettujen kilpailusääntöjen täytäntöönpanosta 16.12.2002 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 1/2003 (EYVL 2003, L 1, s. 1) 3 artiklan 2 kohdan tulkintaa.

2 Tämä pyyntö on esitetty asiassa, jossa valittajana on Expedia Inc. -yhtiö (jäljempänä Expedia) ja vastapuolena muun muassa Autorité de la concurrence (aiemmin Conseil de la concurrence, jäljempänä Ranskan kilpailuviranomainen) ja jossa on kyse siitä, että viimeksi mainittu ryhtyi oikeustoimiin Expedian ja Société nationale des chemins de fer français'n (SNCF) (jäljempänä SNCF) tekemien, yhteisen tytäryhtiön perustamista koskevien sopimusten takia ja määräsi niistä rahamääräisiä seuraamuksia.

Asiaa koskevat oikeussäännöt

Unionin säännöstö

3 Asetuksen N:o 1/2003 3 artiklan 1 ja 2 kohdassa säädetään seuraavaa:

”1. Jos jäsenvaltioiden kilpailuviranomaiset tai kansalliset tuomioistuimet soveltavat kansallista kilpailulainsäädäntöä [EY] 81 artiklan 1 kohdassa tarkoitettuihin sopimuksiin, yritysten yhteenliittymien päätöksiin tai yhdenmukaistettuihin menettelytapoihin, jotka saattavat vaikuttaa kyseisessä säännöksessä tarkoitettuun jäsenvaltioiden väliseen kauppaan, niiden on myös sovellettava [EY] 81 artiklaa mainitunlaisiin sopimuksiin, päätöksiin tai yhdenmukaistettuihin menettelytapoihin. – –

2. Kansallisen kilpailulainsäädännön soveltaminen ei saa johtaa sellaisten sopimusten, yritysten yhteenliittymien päätösten tai yhdenmukaistettujen menettelytapojen kieltämiseen, jotka saattavat vaikuttaa jäsenvaltioiden väliseen kauppaan, mutta jotka eivät rajoita kilpailua [EY] 81 artiklan 1 kohdassa tarkoitetulla tavalla tai jotka täyttävät [EY] 81 artiklan 3 kohdassa määrätyt edellytykset tai jotka kuuluvat [EY] 81 artiklan 3 kohdan soveltamiseksi annetun asetuksen piiriin. – –”

4 Vähämerkityksisistä sopimuksista, jotka eivät [EY] 81 artiklan 1 kohdassa tarkoitetulla tavalla rajoita tuntuvasti kilpailua (de minimis -sopimukset), annetun komission tiedonannon (EYVL 2001, C 368, s. 13; jäljempänä de minimis -tiedonanto) 1, 2, 4, 6 ja 7 kohdassa todetaan seuraavaa:

”1. – – Euroopan yhteisöjen tuomioistuin on selventänyt, että [EY 81 artiklan 1 kohtaa] ei sovelleta, jos sopimuksella ei ole tuntuvaa vaikutusta yhteisön sisäiseen kauppaan tai kilpailuun.

2. Komissio määrittelee tässä tiedonannossa markkinaosuusrajojen avulla, milloin kyse ei ole [EY] 81 artiklan 1 kohdassa tarkoitetusta tuntuvasta kilpailun rajoittamisesta. Tämä negatiivinen määrittelytapa ei tarkoita sitä, että sellaiset yritysten väliset sopimukset, jotka ylittävät tässä tiedonannossa vahvistetut raja-arvot, rajoittavat tuntuvasti kilpailua. Tällaisillakin sopimuksilla voi olla ainoastaan vähäinen vaikutus kilpailuun, ja ne eivät sen vuoksi ole välttämättä [EY] 81 artiklan 1 kohdassa kiellettyjä sopimuksia.

– –

4. Komissio ei aloita pyynnöstä eikä omasta aloitteestaan menettelyä tämän tiedonannon soveltamisalaan kuuluvissa tapauksissa. Kun yritykset olettavat vilpittömässä mielessä sopimuksensa kuuluvan tämän tiedonannon soveltamisalaan, komissio ei määrää sakkoja. Tiedonannon tarkoituksena on myös antaa jäsenvaltioiden tuomioistuimille ja viranomaisille [EY] 81 artiklan soveltamista koskevia ohjeita, jotka eivät kuitenkaan velvoita niitä.

– –

6. Tämä tiedonanto ei vaikuta Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen tai ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen tulkintoihin [EY] 81 artiklasta.

7. Komissio katsoo, että jäsenvaltioiden väliseen kauppaan vaikuttavat yritysten väliset sopimukset eivät rajoita tuntuvasti kilpailua [EY] 81 artiklan 1 kohdassa tarkoitetulla tavalla,

a) jos sopimuspuolten yhteenlaskettu markkinaosuus ei ylitä 10:tä prosenttia millään sopimuksen vaikutusalaan kuuluvilla merkityksellisillä markkinoilla, kun sopimuspuolet ovat todellisia tai mahdollisia kilpailijoita joillakin näistä markkinoista (kilpailevien yritysten väliset sopimukset) – –

– –”

Ranskan lainsäädäntö

5 Ranskan kauppalain (code de commerce) L. 420-1 §:n sanamuoto on seuraava:

”Yhdenmukaistetut menettelytavat, sopimukset, nimenomaiset tai hiljaiset yhteistoimintajärjestelyt taikka yhteenliittymät, joiden tarkoituksena on estää, rajoittaa tai vääristää kilpailua tietyillä markkinoilla tai joista voi seurata, että kilpailu estyy, rajoittuu tai vääristyy tietyillä markkinoilla, ovat kiellettyjä myös silloin, kun ne toteutetaan konserniin kuuluvan, Ranskan ulkopuolelle sijoittautuneen yhtiön välittömällä tai välillisellä myötävaikutuksella, jos mainituilla toimilla pyritään

1° rajoittamaan muiden yritysten pääsyä markkinoille tai niiden harjoittamaa vapaata kilpailua

2° estämään markkinoiden vapaan toiminnan kautta tapahtuva hintojen muodostuminen nostamalla tai laskemalla hintoja keinotekoisesti

3° rajoittamaan tai valvomaan tuotantoa, markkinoita, investointeja taikka teknistä kehitystä

4° jakamaan markkinoita tai hankintalähteitä.”

6 Kauppalain L. 464-6-1 §:ssä säädetään, että kilpailuviranomainen voi päättää olla jatkamatta menettelyä, jos kauppalain L. 420-1 §:ssä tarkoitetut menettelytavat eivät koske sopimuksia, jotka on tehty julkisia hankintoja koskevan lain (code des marchés publics) mukaisesti, ja jos sopimuspuolina olevien tai menettelytapaan osallistuvien yritysten tai elinten yhteenlaskettu markkinaosuus ei ylitä tiettyjä raja-arvoja, jotka vastaavat de minimis -tiedonannon 7 kohdassa täsmennettyjä raja-arvoja.

Pääasia ja ennakkoratkaisukysymykset

7 Lisätäkseen junalippujen ja matkojen myyntiä internetissä SNCF teki syyskuussa 2001 useita sopimuksia yhdysvaltalaisen matkojen myyntiin internetissä erikoistuneen Expedian kanssa ja perusti tämän kanssa yhteisen tytäryhtiön, jonka nimeksi tuli GL Expedia. voyages-SNCF.com-internetsivusto, jolla aiemmin annettiin matkustajille tietoja sekä mahdollisuus varata ja ostaa junalippuja internetin kautta, kattoi GL Expedian toiminnan, ja se muutti muotoaan siten, että se ryhtyi tarjoamaan alkuperäisten palvelujen lisäksi internetmatkatoimistopalveluja. Yhteisen tytäryhtiön nimi muuttui vuonna 2004, ja uudeksi nimeksi tuli Agence de voyages SNCF.com (jäljempänä Agence VSC).

8 Ranskan kilpailuviranomainen katsoi 5.2.2009 tekemässään päätöksessä, että SNCF:n ja Expedian kumppanuus, jolla luotiin Agence VSC, muodosti EY 81 artiklan ja kauppalain L. 420-1 §:n vastaisen yhteistoimintajärjestelyn, jonka tarkoituksena ja seurauksena oli yhteisen tytäryhtiön suosiminen kilpailijoiden vahingoksi matkatoimistojen lomamatkapalvelujen markkinoilla. Kilpailuviranomainen määräsi rahamääräisiä seuraamuksia sekä Expedialle että SNCF:lle.

9 Kilpailuviranomainen muun muassa katsoi, että Expedia ja SNCF olivat kilpailevia yrityksiä lomamatkoja myyvien matkatoimistojen internetpalvelujen markkinoilla, että niillä oli hallussaan yli 10 prosentin markkinaosuus ja että niin sanottua de minimis -sääntöä, sellaisena kuin se esitetään de minimis -tiedonannon 7 kohdassa ja sellaisena kuin siitä säädetään kauppalain L. 464-2-1 §:ssä, ei näin ollen pitänyt soveltaa.

10 Expedia arvosteli cour d'appel de Paris'ssa sitä, että Ranskan kilpailuviranomainen oli arvioinut Agence VSC:n markkinaosuuden liian suureksi. Kyseinen tuomioistuin ei vastannut suoraan tähän valitusperusteeseen. Se totesi 23.2.2010 antamassaan tuomiossa muun muassa, että Ranskan kilpailuviranomaisella on kauppalain L. 464-6-1 §:n sanamuodon ja erityisesti verbin "voi" nojalla joka tapauksessa mahdollisuus ryhtyä oikeustoimiin sellaisten yritysten toteuttamien menettelytapojen osalta, joiden markkinaosuudet alittavat tässä lainsäädännössä vahvistetut ja de minimis -tiedonannossa esitetyt raja-arvot.

11 Expedia teki tästä tuomiosta kassaatiovalituksen Cour de cassationiin, joka Ranskan kilpailuviranomaisen tavoin totesi, ettei sitä ole kiistetty, että pääasiassa kyseessä olevan yhteistoimintajärjestelyn tarkoituksena oli kilpailun rajoittaminen. Cour de cassation katsoo, että kun otetaan huomioon unionin tuomioistuimen oikeuskäytäntö tällä alalla, ei ole osoitettu, että komissio ryhtyisi tällaisen yhteistoimintajärjestelyn takia oikeustoimiin, jos kyseessä olevat markkinaosuudet eivät ylitä de minimis -tiedonannossa vahvistettuja raja-arvoja.

12 Ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin katsoo lisäksi, että de minimis -tiedonannon 4 ja 6 kohdassa esitetyt toteamukset, joiden mukaan tiedonanto ei velvoita jäsenvaltioiden tuomioistuimia ja viranomaisia eikä vaikuta Euroopan unionin tuomioistuinten tulkintaan SEUT 101 artiklasta, nostavat esille epäilyn siitä, muodostavatko tässä tiedonannossa asetetut markkinaosuuksien raja-arvot kumoamattoman olettaman, jonka mukaan kilpailuun ei tuntuvasti vaikuteta tässä artiklassa tarkoitetulla tavalla.

13 Näin ollen Cour de cassation päätti lykätä asian käsittelyä ja esittää unionin tuomioistuimelle seuraavan ennakkoratkaisukysymyksen:

"Onko SEUT 101 artiklan 1 kohtaa ja asetuksen N:o 1/2003 3 artiklan 2 kohtaa tulkittava siten, että niiden kanssa on ristiriidassa se, että kansallinen kilpailuviranomainen ryhtyy SEUT 101 artiklan 1 kohdan ja kansallisen kilpailulainsäädännön perusteella oikeustoimiin sopimuksista, yritysten yhteenliittymien päätöksistä sekä yritysten yhteistoiminnasta muodostuvan sellaisen menettelytavan johdosta, joka on omiaan vaikuttamaan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan mutta joka ei saavuta Euroopan komission [de minimis -]tiedonannossaan vahvistamia raja-arvoja, ja määrää niistä seuraamuksia?"

Ennakkoratkaisukysymyksen tarkastelu

14 Ennakkoratkaisupyynnön esittänyt tuomioistuin tiedustelee kysymyksellään lähinnä, onko SEUT 101 artiklan 1 kohtaa ja asetuksen N:o 1/2003 3 artiklan 2 kohtaa tulkittava siten, että niiden kanssa on ristiriidassa se, että kansallinen kilpailuviranomainen soveltaa SEUT 101 artiklan 1 kohtaa yritysten väliseen sopimukseen, joka on omiaan vaikuttamaan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan mutta joka ei saavuta komission de minimis -tiedonannossaan vahvistamia raja-arvoja.

15 On muistutettava, että SEUT 101 artiklan 1 kohdan sanamuodon mukaan sisämarkkinoille soveltumattomia ja kiellettyjä ovat sellaiset yritysten väliset sopimukset, yritysten yhteenliittymien päätökset sekä yritysten yhdenmukaistetut menettelytavat, jotka ovat omiaan vaikuttamaan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan ja joiden tarkoituksena on estää, rajoittaa tai vääristää kilpailua sisämarkkinoilla tai joista seuraa, että kilpailu estyy, rajoittuu tai vääristyy sisämarkkinoilla.

16 Oikeuskäytännössä todetaan vakiintuneesti, että yritysten välinen sopimus ei kuitenkaan kuulu tässä määräyksessä asetetun kiellon soveltamisalaan, jos se vaikuttaa markkinoihin vain vähäisesti (asia 5/69, Völk, tuomio 9.7.1969, Kok. 1969, s. 295, Kok. Ep. I, s. 407, 7 kohta; asia C-7/95 P, Deere v. komissio, tuomio 28.5.1998, Kok., s. I-3111, 77 kohta; yhdistetyt asiat C-215/96 ja C-216/96, Bagnasco ym., tuomio 21.1.1999, Kok., s. I-135, 34 kohta ja asia C-238/05, Asnef-Equifax ja Administración del Estado, tuomio 23.11.2006, Kok., s. I-11125, 50 kohta).

17 Jotta yritysten välinen sopimus kuuluisi SEUT 101 artiklan 1 kohdassa määrätyn kiellon piiriin, sen tarkoituksena on oltava kilpailun rajoittaminen tuntuvasti yhteismarkkinoilla tai siitä on seurattava, että kilpailu rajoittuu huomattavasti sisämarkkinoilla, ja sen on oltava omiaan vaikuttamaan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan (asia C-70/93, Bayerische Motorenwerke, tuomio 24.10.1995, Kok., s. I-3439, 18 kohta; asia C-306/96, Javico, tuomio 28.4.1998, Kok., s. I-1983, 12 kohta ja asia C-260/07, Pedro IV Servicios, tuomio 2.4.2009, Kok., s. I-2437, 68 kohta).

18 Kun on kyse jäsenvaltioiden viranomaisten tehtävästä unionin kilpailuoikeuden noudattamisessa, on todettava, että asetuksen N:o 1/2003 3 artiklan 1 kohdan ensimmäisessä virkkeessä luodaan tiivis yhteys SEUT 101 artiklaan perustuvan kartellikiellon ja kansallisen kilpailuoikeuden vastaavien säännösten välille. Kun kansallinen kilpailuviranomainen soveltaa kartellit kieltäviä kansallisen kilpailuoikeuden säännöksiä yritysten väliseen sopimukseen, joka on omiaan vaikuttamaan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan SEUT 101 artiklassa tarkoitetulla tavalla, sen on kyseisen 3 artiklan 1 kohdan ensimmäisen virkkeen mukaan sovellettava sen kanssa rinnakkain myös SEUT 101 artiklaa (asia C-17/10, Toshiba Corporation ym., tuomio 14.2.2012, 77 kohta).

19 Asetuksen N:o 1/2003 3 artiklan 2 kohdan mukaan kansallisen kilpailulainsäädännön soveltaminen ei saa johtaa tällaisten kartellien kieltämiseen, jos ne eivät rajoita kilpailua SEUT 101 artiklan 1 kohdassa tarkoitetulla tavalla.

20 Tästä seuraa, että kansalliset kilpailuviranomaiset voivat soveltaa kartellit kieltäviä kansallisen kilpailuoikeuden säännöksiä yritysten väliseen sopimukseen, joka on omiaan vaikuttamaan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan SEUT 101 artiklassa tarkoitetulla tavalla, vain jos tässä sopimuksessa on kyse tuntuvasta kilpailun rajoittamisesta sisämarkkinoilla.

21 Unionin tuomioistuin on katsonut, että tällaisen rajoittamisen olemassaoloa on arvioitava siinä tosiasiallisessa asiayhteydessä, johon tällainen sopimus kuuluu (ks. asia 1/71, Cadillon, tuomio 6.5.1971, Kok., s. 351, 8 kohta). On tarkasteltava muun muassa sen lausekkeiden sisältöä, sen tavoitteita sekä sen taloudellista ja oikeudellista asiayhteyttä (ks. yhdistetyt asiat C-501/06 P, C-513/06 P, C-515/06 P ja C-519/06 P, GlaxoSmithKline Services ym. v. komissio, tuomio 6.10.2009, Kok., s. I-9291, 58 kohta). On myös otettava huomioon niiden tavaroiden tai palvelujen, joita sopimus

koskee, luonne sekä kyseessä olevien markkinoiden toiminnan tosiasialliset edellytykset ja markkinoiden rakenne (ks. vastaavasti em. asia Asnef-Equifax ja Administración del Estado, tuomion 49 kohta).

22 Yhteisöjen tuomioistuin on katsonut arviointinsa yhteydessä muun muassa, että yksinoikeussopimuksella, vaikka siihen liittyy ehdoton alueellinen suoja, on vain vähäinen vaikutus merkityksellisiin markkinoihin, koska asianosaisten asema näillä markkinoilla on heikko (ks. em. asia Völk, tuomion 7 kohta ja em. asia Cadillon, tuomion 9 kohta). Muissa tapauksissa sitä vastoin yhteisöjen tuomioistuin ei ole perustanut kantaansa asianosaisten asemaan kyseisillä markkinoilla. Edellä mainituissa yhdistetyissä asioissa Bagnasco ym. annetun tuomion 35 kohdassa se katsoi, että pankkien yhteenliittymän jäsenten välisellä yhteistoimintajärjestelyllä, jolla estetään mahdollisuus, kun on kyse luoton avaamisesta käyttelytilille, soveltaa kiinteää korkokantaa, ei voi olla tuntuvaa kilpailua rajoittavaa vaikutusta, kun korkokannan vaihtelu riippuu objektiivisista seikoista, kuten rahamarkkinoilla tapahtuneista muutoksista.

23 De minimis -tiedonannon 1 ja 2 kohdasta käy ilmi, että komissio määrittelee siinä markkinaosuusrajojen avulla, milloin kyse ei ole SEUT 101 artiklassa ja tämän tuomion 16 ja 17 kohdassa mainitussa oikeuskäytännössä tarkoitetusta tuntuvasta kilpailun rajoittamisesta.

24 De minimis -tiedonannon sanamuodosta on todettava, että sen 4 kohdan kolmannessa virkkeessä korostetaan sitä, ettei se velvoita kansallisia kilpailuviranomaisia ja tuomioistuimia.

25 Lisäksi komissio täsmentää tiedonannon 2 kohdan toisessa ja kolmannessa virkkeessä, että markkinaosuusrajojen avulla määritellään määrällisesti, milloin kyse ei ole SEUT 101 artiklassa tarkoitetusta tuntuvasta kilpailun rajoittamisesta, mutta että tämä tuntuvan kilpailun rajoittamisen negatiivinen määritelmä ei tarkoita sitä, että sellaiset yritysten väliset sopimukset, jotka ylittävät nämä raja-arvot, rajoittavat tuntuvasti kilpailua.

26 Toisin kuin yhteistyöstä kilpailuviranomaisten verkostossa annetussa komission tiedonannossa (EUVL 2004, C 101, s. 43), de minimis -tiedonannossa ei myöskään ole minkäänlaista mainintaa jäsenvaltioiden kilpailuviranomaisten hyväksymästä lausumasta, jonka mukaan nämä viimeksi mainitut hyväksyvät siinä esitetyt periaatteet ja sitoutuvat noudattamaan niitä.

27 De minimis -tiedonannon tavoitteista, sellaisina kuin ne esitetään sen 4 kohdassa, käy myös ilmi, ettei sen tarkoitus ole sitoa jäsenvaltioiden kilpailuviranomaisia ja tuomioistuimia.

28 Tästä kohdasta käy nimittäin ilmi yhtäältä, että kyseisellä tiedonannolla pyritään esittämään, millä tavoin komissio, kun se toimii unionin kilpailuviranomaisena, itse soveltaa SEUT 101 artiklaa. Näin ollen komissio rajoittaa de minimis -tiedonannolla oman harkintavaltansa käyttämistä eikä voi poiketa tämän tiedonannon sisällöstä loukkaamatta yleisiä oikeusperiaatteita, muun muassa yhdenvertaisen kohtelun periaatetta ja luottamuksensuojan periaatetta (ks. vastaavasti yhdistetyt asiat C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P-C-208/02 P ja C-213/02 P, Dansk Rørindustri ym. v. komissio, tuomio 28.6.2005, Kok., s. I-5425, 211 kohta). Toisaalta komission tarkoituksena on antaa jäsenvaltioiden tuomioistuimille ja viranomaisille kyseisen artiklan soveltamista koskevia ohjeita.

29 Tästä seuraa, että – kuten unionin tuomioistuin on aikaisemmin jo todennut – de minimis -tiedonannon kaltainen komission tiedonanto ei ole jäsenvaltioita sitova (ks. vastaavasti asia C-360/09, Pfleiderer, tuomio 14.6.2011, Kok., s. I-5161, 21 kohta).

30 Kyseinen tiedonanto julkaistiin vuonna 2001 Euroopan unionin virallisen lehden C-sarjassa, jossa virallisen lehden L-sarjasta poiketen ei julkaista oikeudellisesti sitovia säädöksiä vaan ainoastaan unionia koskevia ilmoituksia, suosituksia ja lausuntoja (ks. analogisesti asia C-410/09, Polska Telefonia Cyfrowa, tuomio 12.5.2011, Kok., s. I-3853, 35 kohta).

31 Tästä seuraa, että kilpailunrajoituksen tuntuvuuden arvioimiseksi jäsenvaltion kilpailuviranomainen voi ottaa huomioon de minimis -tiedonannon 7 kohdassa vahvistetut raja-arvot ilman, että sillä kuitenkaan on velvollisuutta noudattaa niitä. Tällaiset raja-arvot ovat nimittäin vain muiden seikkojen ohessa seikkoja, joiden avulla tämä viranomainen voi määritellä, onko kilpailunrajoitus tuntuva vai ei siinä tosiasiallisessa asiayhteydessä, johon sopimus kuuluu.

32 Toisin kuin Expedia suullisessa käsittelyssä väitti, jäsenvaltion kilpailuviranomaisen toteuttamilla oikeustoimilla ja määräämillä seuraamuksilla, jotka kohdistuvat sellaiseen sopimukseen osallistuneisiin yrityksiin, joka ei ole saavuttanut de minimis -tiedonannossa vahvistettuja raja-arvoja, ei sellaisenaan loukata luottamuksensuojan ja oikeusvarmuuden periaatteita, kun otetaan huomioon tämän tiedonannon 4 kohdan sanamuoto.

33 Lisäksi on niin, kuten julkisasiamies katsoi ratkaisuehdotuksensa 33 kohdassa, että nulla poena sine lege -periaate ei edellytä, että de minimis -tiedonantoa pidetään kansallisia viranomaisia sitovana oikeussääntönä. Unionin primaarioikeudessa eli SEUT 101 artiklan 1 kohdassa nimittäin jo kielletään kartellit.

34 Koska Expedia, Ranskan hallitus ja komissio ovat kirjallisissa huomautuksissaan tai istunnon aikana esittäneet epäilynsä ennakkoratkaisupyynnön esittäneen tuomioistuimen toteamuksesta, jonka mukaan sitä, että pääasiassa kyseessä olevan yhteistoimintajärjestelyn tarkoituksena oli kilpailun rajoittaminen, ei ole kiistetty, on aiheellista muistuttaa, että SEUT 267 artiklassa, joka perustuu kansallisten tuomioistuimien ja unionin tuomioistuimen tehtävien selkeään jakoon, tarkoitetussa menettelyssä pääasian tosiseikaston arvioiminen kuuluu yksinomaan kansallisen tuomioistuimen toimivaltaan (ks. asia C-409/06, Winner Wetten, tuomio 8.9.2010, Kok., s. I-8015, 49 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

35 Seuraavaksi on muistutettava, että oikeuskäytännössä todetaan vakiintuneesti, että sopimuksen todellisia seurauksia ei tarvitse ottaa huomioon sovellettaessa SEUT 101 artiklan 1 kohtaa, jos on ilmeistä, että sopimuksen tarkoituksena on estää, rajoittaa tai vääristää kilpailua (ks. vastaavasti yhdistetyt asiat 56/64 ja 58/64, Consten ja Grundig v. komissio, tuomio 13.7.1966, Kok., s. 429, Kok. Ep. I, s. 275; asia C-272/09 P, KME Germany ym. v. komissio, tuomio 8.12.2011, Kok., s. I-12789, 65 kohta ja asia C-389/10 P, KME Germany ym. v. komissio, tuomio 8.12.2011, Kok., s. I-13125, 75 kohta).

36 Tältä osin oikeuskäytännössä on korostettu, että erottelu ”tarkoitukseen perustuvan rikkomisen” ja ”seurauksiin perustuvan rikkomisen” välillä liittyy siihen, että tiettyjen yritysten välisten yhteistoimintamuotojen voidaan jo luonteensa puolesta katsoa haittaavan kilpailun normaalia toimintaa (asia C-209/07, Beef Industry Development Society ja Barry Brothers, tuomio 20.11.2008, Kok., s. I-8637, 17 kohta ja asia C-8/08, T-Mobile Netherlands ym., tuomio 4.6.2009, Kok., s. I-4529, 29 kohta).

37 On siis katsottava, että yritysten välinen sopimus, joka on omiaan vaikuttamaan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan ja jonka tarkoituksena on kilpailun rajoittaminen, merkitsee luonteensa puolesta ja sen todellisista seurauksista riippumatta tuntuvaa kilpailun rajoittamista.

38 Edellä todetun valossa esitettyyn kysymykseen on vastattava, että SEUT 101 artiklan 1 kohtaa ja asetuksen N:o 1/2003 3 artiklan 2 kohtaa on tulkittava siten, ettei niiden kanssa ole ristiriidassa se, että kansallinen kilpailuviranomainen soveltaa SEUT 101 artiklan 1 kohtaa yritysten väliseen sopimukseen, joka on omiaan vaikuttamaan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan mutta joka ei saavuta komission de minimis -tiedonannossaan vahvistamia raja-arvoja, edellyttäen että sopimus merkitsee tässä määräyksessä tarkoitettua tuntuvaa kilpailun rajoittamista.

Oikeudenkäyntikulut

39 Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely unionin tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta. Oikeudenkäyntikuluja, jotka ovat aiheutuneet muille kuin näille asianosaisille huomautusten esittämisestä unionin tuomioistuimelle, ei voida määrätä korvattaviksi.

Näillä perusteilla unionin tuomioistuin (toinen jaosto) on ratkaissut asian seuraavasti:

SEUT 101 artiklan 1 kohtaa ja [EY] 81 ja [EY] 82 artiklassa vahvistettujen kilpailusääntöjen täytäntöönpanosta 16.12.2002 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 1/2003 3 artiklan 2 kohtaa on tulkittava siten, ettei niiden kanssa ole ristiriidassa se, että kansallinen kilpailuviranomainen soveltaa SEUT 101 artiklan 1 kohtaa yritysten väliseen sopimukseen, joka on omiaan vaikuttamaan jäsenvaltioiden väliseen kauppaan mutta joka ei saavuta Euroopan komission vähämerkityksisistä sopimuksista, jotka eivät [EY] 81 artiklan 1 kohdassa tarkoitetulla tavalla rajoita tuntuvasti kilpailua (de minimis -sopimukset), antamassaan tiedonannossa vahvistamia raja-arvoja, edellyttäen että sopimus merkitsee tässä määräyksessä tarkoitettua tuntuvaa kilpailun rajoittamista.

Allekirjoitukset